Sosiaali- ja terveysministeriö

Kirje

30.9.2026

VN/1982/2026
VN/1982/2026-STM-27

Hallintovaliokunnalle

Lausunto HaV, 30.9.2026, HE 79/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriö on osallistunut hallituksen esityksen valmisteluun ja antanut siitä lausunnon yleisen lausuntokierroksen yhteydessä. Ministeriö suhtautuu esitykseen myönteisesti.

Esitys perustuu pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan. Esityksessä ehdotetaan, että kolmannen maan kansalaisena olevan opiskelijan turvautuminen toimeentulotukeen johtaisi nykyistä selkeämmin oleskeluluvan peruuttamista tai uuden oleskeluluvan myöntämättä jättämistä koskevaan harkintaan. Opiskelijan oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä olevan riittävän toimeentulon täyttymistä seurattaisiin nykyistä säännöllisemmin hyödyntämällä automaattista jälkivalvontaa sen selvittämiseksi, onko opiskelijalle myönnetty toimeentulotukea.

Esityksen mukaan opiskelijan tulisi tulla toimeen omilla tuloillaan tai varallisuudellaan sen sijaan, että hän turvautuisi toimeentulotukeen. Tämän vuoksi tutkija- ja opiskelijalaissa säädettäisiin opiskelijaa koskevasta toimeentuloedellytyksestä ulkomaalaislaissa säädetystä toimeentuloedellytyksestä poikkeavalla tavalla. Laissa säädettäisiin kuitenkin myös siitä, että lapsen etu, kokonaisharkinta ja suhteellisuusperiaate on otettava huomioon arvioitaessa niitä syitä, joiden vuoksi toimeentulotukeen on turvauduttu.

Toimeentulotuki turvaa esityksessä kuvatulla tavalla perustuslain 19 §:ssä tarkoitetun välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon. Esityksen mukaan kynnys oleskeluluvan peruuttamista tai uusimatta jättämistä koskevan harkinnan käynnistämiselle olisi matala, sillä jo ensimmäinen tai määrältään vähäinen toimeentulotuen käyttö johtaisi asian arviointiin. Perustoimeentulotuen saamista voidaan lähtökohtaisesti pitää selkeänä indikaationa siitä, ettei henkilön tai kotitalouden toimeentulo ole turvattu lupaedellytysten edellyttämällä tavalla. Tältä osin sosiaali- ja terveysministeriö katsoo ehdotetun muutoksen olevan oleskelulupaan liittyvien toimeentuloedellytysten tavoitteiden mukainen.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Sosiaali- ja terveysministeriö				
PL 33 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 8 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001		kirjaamo.stm@gov.fi stm.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää myönteisenä, että lakiehdotuksen 12 §:ssä on otettu huomioon toimeentulotukeen turvautumisen erilaiset taustatilanteet. Ministeriö pitää erityisen tärkeänä ehdotusta, jonka mukaan pykälän 4 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta ottaa päätöksenteossa huomioon lapsen etu, tapauksen erityiset olosuhteet kokonaisuutena sekä suhteellisuusperiaate. Erityisen myönteistä on, että lapsen edun huomioon ottamisesta säädettäisiin momentissa nimenomaisesti.

Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa kuvataan tilanteita, joissa turvautumista perustoimeentulotukeen voitaisiin pitää lupaedellytysten näkökulmasta hyväksyttävänä. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää perusteltuna sitä, että erityisesti opiskelijasta riippumattomista ja painavista syistä johtuva tilapäinen perustoimeentulotuen käyttö voidaan ottaa lupaharkinnassa huomioon hyväksyttävänä seikkana. Näin voidaan ehkäistä kohtuuttomien tilanteiden syntymistä. Perusteluissa esitettyä esimerkkiluetteloa voidaan pitää selkeänä ja kattavana.

Esityksen mukaan perustoimeentulotukeen turvautuminen on opiskelijoiden keskuudessa noussut esiin vain hyvin marginaalisena ilmiönä. Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota esityksessäkin tunnistettuun riskiin, että henkilö tai kotitalous saattaa jättää hakematta perustoimeentulotukea ilmeisestä tarpeesta huolimatta, mikäli oleskeluluvan säilyttämistä pidetään ensisijaisena. Tällöin vaarana on, ettei kotitalouden toimeentulo-ongelmiin päästä puuttumaan riittävän varhaisessa vaiheessa, vaan tilanteet voivat ajan myötä kärjistyä ja monimutkaistua. On todennäköistä, että tällaisissa tilanteissa myös opintojen etenemiseen liittyvät haasteet tulevat ilmi Maahanmuuttoviraston seurannassa, mutta riskinä on ongelmien kasautuminen. Tästä näkökulmasta sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä, että lupaedellytyksiin liittyviin toimeentulohaasteisiin pyritään puuttumaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö pitää tarkoituksenmukaisena, että toimeentuloedellytyksen seuranta, erityisesti perustoimeentulotuen käytön osalta, perustuu Maahanmuuttoviraston toteuttamaan jälkivalvontaan. Ministeriö pitää kannatettavana myös jälkivalvonnan toteuttamista nykyistä tiheämmin.

Neuvotteleva virkamies Jere Päivinen